

BOŽE
F. J. SHEEN
CO.
CINI
ODPUST JIM
NEBOŤ
NE VEDĚM

SEDM SLOV UKŘÍŽOVANÉHO

Bože, dej, ať si neustále uvědomujeme,
že vykupující obětí Ježíše Krista jsme získali život věčný
a vezdejší bytí je jen cestou k Tobě.
Proto Tě prosíme, ať se nám nestává cesta cílem.

nakladatel

Velikonoce 1992

Sedmkrát promluvil Spasitel s kříže; je to sedm jeho posledních slov.

V Písmě sv. je zmínka jen o třech mužích, kteří mluvili ještě jako umírající: Izrael, Mojžíš a Štěpán. To má důvod v tom, že žádní jiní tyto tři nepředčili v jejich významu a vysokém povolání. Izrael byl první z Izraelitů, Mojžíš byl první zákonodárce; Štěpán první křesťanský mučedník – svědek. V dějinách styku Boha s lidmi se slova na rozloučenou každého z nich podobají vznešeným ukazatelům na cestách. Nejsou zaznamenána poslední slova Petrova, Pavlova nebo Janova jako odkaz lidem; tajemství jejich zmírajících rtů. A přece je člověk žádostivý vyzvědět něco o duchovním bohatství každého z nich, v tomto sice stejném, ale tak velice tajemném okamžiku, který nazýváme smrtí. Ve své dobrotě nám Ježíš poskytuje pohled do svých myšlenek při umírání. Neboť on byl – více, než Izrael, Mojžíš a Štěpán – vzorem pro lidské pokolení. V této vznešené hodině volal Ježíš všechny své děti pod kazatelnu kříže, a každé slovo, které k nim mluvil, bylo zapsáno, aby bylo stále hlášáno a poskytlo všem nesmrtelnou útěchu. Nikdy nebyl kazatel, který by se podobal umírajícímu Spasiteli; mimoto nebylo nikdy žádné kázání, které by se mohlo srovnat s jeho sedmi posledními slovy.

Katané se damnivali, že bude Ježíš ze sebe vyrazet bolestné výkřiky, jako před tím každý jiný při tomto strošném mučení. Seneca píše, že každý, kda byl ukřižován, prokel den svého narození, svou matku a nakanec ještě plival na všechny kolemstojící. Ciceró se zmiňuje, že někdy musely být ukřižovaným vyříznuty jazyky, protože nikdo nemohl snést jejich strašné rouhání a nadávky. Proto očekávali katané i na Kalvárii něco podobného. Farizeové a zákoníci byli zvědaví, jak bude reagovat. Věřili s určitostí, že ten, který kázal: „Milujte své nepřátele!“ a „dobře čiňte těm, kteří vás nenávidí“, nyní, při probíjení rukou a nohou, na tyto zásady zapomene; cítili, že bolesti křižování a smrtelná úzkost zmaří každý nejpevnější úmysl zachovat postoj. Očekávali výkřik, ale žádný, s výjimkou aněch tří pod křížem, neočekával ten výkřik, který nyní uslyšeli. Padobně jako jisté stromy při kácení vydávají vzácnou vůni, když se jich dotkne sekera, nevydala velkadušně Srdce na stromu lásky ze svých hlubin výkřik, nýbrž modlitbu k nebesům – mírnou, donucující, srdce dojímající, modlitbu o odpuštění: „Ježíš řekl: Otče, odpusť jim, vždyť nevědí, co dělají.“ (Lk 23,34)

Komu odpustit? Nepřátelům? Žoldněřům, kteří jej v Kaifášově soudním dvoře bili pěstmi? Vychytalému Pilátovi, který odsoudil Boha, aby si zajistil přízeň u císaře? Herodovi, který oděl věčnou moudrost do pláště bláznů? Vojákům, kteří pověsili krále králů na strom mezi nebe a zem? Jim odpustit? Proč? Poněvadž vědí, co činí? Ne, nýbrž proto, že nevědí, co činí. Kdyby věděli, co učinili, a přesto by v tam pokračovali, kdyby věděli, jakého hrozného zločinu se dopustili tím, že předali svým odsouzením život na smrt, kdyby věděli, jaká ta byla zvrácená spravedlnost dát přednost Barabášovi před Ježíšem; kdyby věděli, jaká ukrutnost to byla probít a přibít na ramena kříže nohy, které kráčely po věčných pahorcích; kdyby věděli, co učinili a přece by v tom pokračovali a vůbec by se nestarali, že tato krev, kterou právě prolévali, je jedinečně schopna je vykoupit: nebyli by nikdy zachráněni, byli by navždy zavrženi! Ne vědění a učenost poskytují záchrannou kotvu, nýbrž nevědomost! V umírání lidé buď oznamují svou nevinu nebo proklínají soudce, kteří je odsoudili na smrt, nebo prosí o odpuštění svých hříchů. Dokonalá nevinost neprosí o odpuštění. Jako velekněz, který sám sebe obětuje jako obětní dar, prosí za hříšníky. V jistém smyslu byla slova o odpuštění dvakrát vyslovena. Jednou v Edenu, když Bůh slíbil vykoupení skrze „potomka ženy“, která rozdrtí hlavu hadovi; a nyní, kdy Bůh sám v trpícím služebníkovi Božím plní svůj slib. Zjevení božské lásky v tomto prvním slavě Ukřižovaného je tak mocné, že jeho ozvěna zní stále prostorem a časem. Zaznívá, a to znovu v duši Štěpánově, když prosí Pána, aby nemyslel na hříchy těch, kteří jej kamenovali; zaznívá v duši Pavlově, který napsal: „Všichni mě v tom nechali. Kéž je jim to odpuštěno.“ (2 Tím 4,16)

Ale modlitby Štěpánovy a Pavlovy nebyly jako modlitby jeho. U něho je odpuštění a sebeobětování jedno a totéž, protože je na oltáři kříže kněz i oběť zároveň; vysoko pozdvižen jako kněz a rozprostřen jako oběť. Tak prosí a obětuje se za vinou obtíženě. Krev Abelova, kterou nyní prolévají závistiví bratři z pokolení Kainova, teče s kříže na zem, aby zadržela Boží mstící ruku a prosila o odpuštění.

Druhé slovo

Poslední soud má svůj předobraz na Kalvárii: uprostřed soudců, po obou stranách obě skupiny lidí, – zachránění i ztracení – ovce i kozli. Až přijde opět ve slávě, aby soudil všechny lidi, pak bude s ním opět i kříž, avšak ne jako znamení hanby, nýbrž nejvyšší cti. Oba ukřižovaní lotři, kteří viseli na obou stranách vedle Ježíše, ze začátku vyráželi ze sebe nadávky a proklínání. Utrpení nečiní člověka nutně lepším. Může duše zatvrdit a sežehnout, až konečně poznají, jaký očišťující a vykupující význam je v utrpení. Duchavně nezpracované utrpení může člověka znetvořit. Lotr na levici na tom nebyl hůře, co se týče bolestí, než lotr po pravici. Tento žádá, aby byl sňat s kříže. Lotr po pravici naproti tomu byl zřejmě dojat kněžskou přímlovau Spasitele; prosí, aby byl přijat. Vytýká rouhání svému spoluzločinci: „Druhý však ho okřikl: A ty se nebojíš Baha? Vždyť jsi odsouzen k stejnému trestu. My však spravedlivě: dostáváme přece jen, jak si zasloužíme za to, co jsme spáchali, ale on neudělal nic zlého.“ (Lk 23,40–41) A na to se vrhá do náruči božského milosrdenství, prosí Ježíše o odpuštění: „Ježíši, pamatuj na mne, až přijdeš se svým královstvím.“ (Lk 23,42) Zsvěcený smrtí prosí zsvěceného smrtí a věčný život. Nemajetný člověk prosí chudého o království. Lotr před bronami smrti chtěl zemřít jako lotr a ukrást ráj. Kdo z nás smrtelníků by nepachopil, že svatým se stane ten, jehož duše byla vykoupena na účet Kalvárie, vyplacena rudými mincemi vykoupení? Podle Božího plánu však činí lotr králi králů na cestu do ráje čestný doprovod. Kdyby přišel Spasitel jen jako učitel, pak by jej lotr nikdy neprosil o odpuštění. Protože však lotrava prosba má na mysli důvod, proč Ježíš přišel na zem, totiž aby zachránil duše, proto je mu bezprástředně odpovězeno: „Skutečně, říkám ti: Dnes budeš se mnou v ráji.“ (Lk 23,43)

Třetí slovo

Třetí poselství našeho Spasitele s kříže obsahuje přesně totéž slovo, které Ježíš řekl na svatbě v Káně ke své matce. Když ve prospěch rozpačitého hostitele jednoduše poznamenala, že hosté už nemají vína, tu jí adpa věděl: „Ca mi chceš, ženo? Ještě nepřišla má hodina.“

(Jan 2,4) Slovo hodina užíval Pán vždy ve spojení se svým utrpením a smrtí.

V našem způsobu vyjadřování řekl Pán těmi slovy ke své pozenané Matce: „Moje milá matka, doveďeš si zpřítomnit důsledky své prosby, abych zjevil své božství před celou veřejností – před světem se objevit jako Syn Boží a dokázal svými skutky a zázraky své božství? V okamžiku, v němž to udělám, nastupuji královskou cestu kříže. Nebudu-li mezi lidmi už znám jako syn tesařův, nýbrž jako Syn Boží, pak to znamená nastoupit kalvarskou cestu. Moje hodina ještě nepřišla, ale chceš, abych se k ní přiblížil? Chceš, abych šel na kříž? Jestliže to učiním, tak se tvůj vztah ke mně změní. Nyní jsi moje Matka. Každý v našem malém městě tě zná jako matku Ježíšovu. Ale jestliže nyní vystoupím jako Vykupitel lidí a začnu dílo spásy, změní se i tvé postavení. Od tohoto okamžiku nejsi pauze má Matka, nýbrž potom jsi i ty Matka všech, které vykoupím. Já jsem hlava lidstva; jakmile nyní vykoupím celé lidstvo, budeš ty, Matka hlavy, také Matkou mého mystického těla, církve. Patám budeš Matkou všech, novou Evou, tak, jako já jsem nový Adam. Abych naznačil, jakou roli máš přijmout v díle spásy, propůjčuji ti titul „Matka všech“ a nazývám tě „ženau“. Na tebe jsem již vztahoval slova v ráji po Adamově hříšném pádu, když jsem řekl satanovi, že nepřátelství kladu mezi ním a „ženau“, mezi jeho pokalením zla o jejím pokalením, kterým jsem. Tento vznešený titul „žena“ ti nyní dávám. Dám ti jej znovu, až přijde má hodina, a já, jako zraněný arel, budu viset rozpjat na kříži. V tomto díle vykoupení jsme spolu. Co je tvé, je mé. Od této hodiny nejsem již jen Ježíš a ty Maria, my jsme nový Adam a nová Eva, zakladatelé nového lidstva, v němž proměňujeme vodu hříchů ve vína života. Jestliže nyní toto vše víš – je to tvá vůle, milá Matko, abych šel ještě dříve na kříž a na Kalvárii?“

Náš Pán nepředložil Marii pouze valbu, zda má od něho vyprosit zázrak nebo ne, nýbrž se jí otázel, zda jej chce poslat na smrt. Řekl to zcela jasně, že svět jeho božství nesnese; že jestliže promění vodu ve víno, jednoho dne promění víno v krev. Tři raky uplynuly od té doby. Nyní shlédli Pán se svého kříže dolů na oba mu nejmilejší z lidí, na svou Matku a na Jana. Použil téhož titulu, který jí dal na svatbě v Káně a nazývá ji po druhé „ženau“. Pohybem svých očí, plných prachu, a pohybem hlavy, korunavoně trním, shlíží toužebně na tu, která jej vydala dobrovolně na smrt kříže a která nyní jako spolutrpitelka při jeho vykoupení a jako jeho pomocnice vedle něho a pramlouvá k ní: „Ženo, je to tvůj syn.“ (Jn 19,26) Nejmenuje jej Jan, kdyby jej chtěl jmenovat, tak by jej označil „syn Zebedeův“. Beze jména však Jan zastupuje celé lidstvo. Ke svému milému apoštolu říká: „To je tvá matka.“ (Jn 19,27). Zde je odpověď po všech těchto letech na tajuplná slova ve zprávě o vtělení Ježíšově: „I porodila svého prvoroze-

ného syna." (Lk 2,7) Není tím míněno, že naše požehnaná Matka měla dostat ještě jiné děti? Určitě. Ale ne podle těla. Náš božský Spasitel a Vykupitel Ježíš Kristus je jediný Syn naší nebeské Matky podle těla. Naše milá Paní měla však dostat ještě jiné děti, ne sice podle těla, nýbrž podle ducha! Vztahy mezi Ježíšem a Marií se rozpadají ve dva velké úseky: v první od jeslí až da Kány, a v druhý ad Kány až ke kříži. V první části je jen Matkau Ježíšovou; v druhé začíná být Matkau všech vykoupených Ježíšem – jinými slavy, mezitím rastla k mateřství celého lidstva. Od Betléma da Kány měla Marie Ježíše, jaka každá motka má své dítě; dala mu také, když mu bylo 12 let, důvěrné jména „dítě“, tak jej bude vždy aslovavat. Prožila s ním společně 30 let, prchal v jejím náručí da Egypta, žil u ní v Nazaretě a byl jí poddán. Patřil jí a ona jemu; dokonce i tehdy, když oba byli na svotbě v Kóně, je její jméno uváděno: „a byla tam Ježíšova motka". Od Kány se dá pozorovat stóle větší odloučení od ní, v čemž jej Maria dokonce nezištně podporovala. Rok po této svatbě pravázela jej jako milující matka na jeho kazatelských cestách. Tu mu bylo jednaho dne hlášeno, že jej hledá jeho matka. Zdálo se, že se o to vůbec nezajímá, neboť se obrátil na mnažství lidí s otázkou: „Kdo je má matka?" (Mt 12,48) Poté zjevuje velké tajemství být křesťanem: přibuzenství nezávisí na těle a krvi, ole na milostiplném sjednocení s božskou přirozeností; proto připojuje: „Každý, kdo koná vůli mého nebeského Otce, to je můj bratr, má sestra i matka." (Mt 12,50)

Toto tajemství se uzavírá na Kalvárii. Tam se stává naší Matkou, když ztrácí svého božského Syna. Co by se mohlo pokládat za umenšení lásky. Žádná láska se nemůže stót vyšší láskou, jestliže nižší láska nezemře. V Káně obětovala Maria svou lásku k Ježíšovi jako ke svému synu, nachází jej však opět na Kalvárii, sjednoceného se svým mystickým tělem, které právě vykoupil na kříži. Pro okamžik je to pouhá výměna: ona dává svého božského Syna, aby získala celé lidstvo; ve skutečnosti získává toto bez něho. Když ona tenkrát k němu přišla, zatímco kózal, začal Ježíš její božské mateřství ponořovat do mateřství pro všechny lidi; na Kalvárii působí, že ana miluje lidi tak, jako On. Je to nová láska, nebo snad táž, jenomže se rozšiřuje na celé lidstvo, láska ne bez mateřských bolestí. Stalo se to Marii mocí, mít lidi jako své děti. Ve stáji porodila plna bložené radosti Krista; křesťany však mohla porodit jen na Kalvárii, a sice za tak krutých bolestí, že se tím stala královnou mučedníků. Fiat, které kdysi vyslovila v Nazaretě, aby se stala Matkou Boží, stalo se nyní novým Fiat, podobným Fiat stvoření, které porodilo nespočetné lidi. Bylo to také Fiat, které její lásku rozšířilo do té míry, v jaké zmnožilo její utrpení a bolesti. Trpkost kletby, která stihla Evu: „v bolestech budeš rodit své děti" se nyní splnila, a sice ne otevřením mateřského lůna, nýbrž probodením mateřského srdce, jak to předpověděl Simeon. Je to nejvyšší myslitelná

pocita být matkou Ježíšovou. Pro první zrození nebylo v hostinci v Betlémě místo; pro druhé zrození je jí k dispozici celý svět. Na to musíme myslet, když slyšíme, že nás Spasitel s kříže oslovil Jana. Jak již bylo řečeno, nejmenoval Pán oblíbeného apoštola jménem; nechtěl se obracet jen na Jana, syna Zebedeova; předal totiž v osobě apoštolavě Marii celé lidstvo. Matka Ježíšova se však nestala v přeneseném smyslu neba v pouhém řečnickém abratu Matkou lidstva, nýbrž poradními bolestmi. Nebyla to také starost o Jana, když jej odkázal své Matce; neboť jeho vlastní matka byla také pod křížem. Lidskýma očima viděno, nepotřeboval apoštol žádnou jinou matku. Význam tohoto slava byl tedy čistě duchovní a byl pochopen teprve a letnicích, když mystické tělo Ježíšovo se stalo viditelné a počalo působit. Maria, Matka vykoupeného a znavuzrazeného lidstva, stála uprostřed apoštolů.

Čtvrté slovo

Od dvanácti až do tří hodin byla na zemi tajemná tma, neboť příroda se zdráhala ze soucitu se svým Stvořitelem osvětlovat zločin bohovraždy. Lidstva, které odsoudilo Světlo světa k smrti a ukřižovala jej, postrádá nyní kosmický symbol: slunce. Když se narodil v Betlémě a půlnoci, zazářilo nebe náhle jasným světlem. Na Kalvárii, kde za jasného poledne na sebe vzal potupu kříže, zhaslo na nebi sluneční světlo: Století před tím proročoval prorok Amos: „V onen den způsobím, je výrok Panovníka Hospodina, že slunce zapadne v poledne, tmou zohalím zemi za jasného dne.“ (Amos 8,9)

Náš Pán nyní vstupuje do druhého úseku svého utrpení. Po katastrofě přibití na kříž nastupuje ukřižování sama. Krev se řine, harečka stravuje jeho těla; je to jako by se z trnů, prosáklých krví, které jsou kletbou země, řílula kletba hříchů. Tajemné ticho, které je jinak v temné noci samozřejmostí, stává se nyní při nenormální teplotě o polednách hrozným zjevem. Když Jidáš přicházel se svou tlupou, aby jej zajali v zahradě, řekl jim Ježíš, že přišla „jejich hodina“ a „moc temnoty“. Ale tato neustálá temnota nevyjadřuje jen to, že lidé uhasili ono „světlo“, „které osvěcuje každého, kdo přichází na tento svět“, ale také, že Ježíš v tomto okamžiku zapírá sám sebe, neboť se zříká světla a útěchy svého božství. Nyní přechází jeho utrpení z těla do ducha a do duše, proto volá velikým hlasem: „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil?“ (Mt 27,36)

Během utrpení při svém ukřižování se Pán modlil prorocký žal Davidův, který byl napsán více než tisíc let před tím a vztahoval se na něho. „Bože můj, Bože můj, proč jsi mě opustil? Daleko spása má, ač o pomoc volám. Já však jsem červ a ne člověk, potupa lidství, povrhel lidu. Všem, kdo mě vidí, jsem jenom pro smích, šklebí se na mě, potrášají hlavou: Svěť to Hospodinu! Ať mu dá vyváznout, ať ho

vysvobodí, když si ha oblíbil! Mnažství býků mě kruhem svírá, bášanští tuři mě abstoupili. Rozevírají na mě tlamu, jak řvoucí lev, když trhá kařist. Rozlívám se jako voda, všechny kosti se mi uvolňují, jaka vosk je mé srdce, rozplynulo se v mém nitru. Jako střep vyschla má síla, jazyk mi přisedl k patru. Vrháš mě do prachu smrtil Smečka psů mě kruhem svírá, zlovohná tlupa mě obklíčuje; sápu se jako lev na mé ruce a nohy, mohu si spočítat všechny své kosti. Pasou se na mně svým zrokem." (Ž 21,2-7-9, 13-18)

Jako zvláště pozoruhodné v utrpení Ježíšově je v tomto žalmu ličena opuštěnost a osamocenost. Syn Baží vyzývá svého Otce „Baže můj“ zcela v protikladu k oné modlitbě, kterou nás, lidí, naučil a v níž říkáme: „Otče náš, jenž jsi na nebesích“! Není tomu tak, jako by jeho lidská přirozenost byla oddělena od jeho božské přirozenosti. To bylo nemožné! Bylo to spíše takto: jako sluneční světlo a jeho teplo, jestliže je příkrýj mraky, nemůže se projevit v hlubokých údolích, ačkoliv na vysokých horách svítí a hřeje, tak vzal on, který nesl hříchy celého světa, na sebe dobrovolně to, že Otec nyní před ním ukryl svoji tvář, čímž byl zbaven veškeré Boží útěchy. Hříchy mají své účinky na tělo, a tyto pociťoval, když byly jeho ruce a nahy probodeny. Hříchy mají duševní účinky; tyto způsobily jeho krvavý pot v zahradě Getseman-ské; hříchy mají konečně i účinky pro ducha: zážitek opuštěnosti, adloučení od Boha, osamocenost – opuštěnost. A právě tento moment je nejhlavnější důsledek hříchů; tuto největší opuštěnost nechal zcela svobodně účinkovat na svého ducha.

Člověk zavrhl Boha. Ježíš nyní souhlasí sám protřpět toto zavržení Boha. Člověk se obrací zády k Bohu; nyní svoluje on, který je Bůh a sjednotil lidskou přirozenost se svou Boží Osobou, protřpět jako pravý člověk důsledky onaha hrozného odklonu od Boha, a sice tak, jako by nesl sám vinu tohoto odklonu. Země jej již opustila: visí vyvýšen na kříži; nebe jej právě opustila, neboť se noří do temnoty; a přece: visí mezi oběma a sjednocuje je. Při výkřiku: „Bože můj, Baže můj, proč jsi mě opustil?“ našla ozvěnu veškerá touha po Bahu, kterou může lidské srdce pociťovat; osamocenost lidí bez Boha, osamocenost pochybovačů, pesimistů, osamocenost oněch hříšníků, kteří samy sebe nenávidí, protože nenávidí ctnosti; a osamocenost všech těch, kteří neznají vyšší lásku než smyslnou rozkoš; neboť být bez lásky znamená být v pekle. Byl to okamžik, když se visící na hřebec nahnul dopředu a tak se jménem hříšníků acitl na kraji pekla. Když protřpěl nejvyšší míru smíru za hříchy jako odloučení od Boha, ocitly se jeho oči v nejtemnější temnotě a jeho duše prožila největší opuštěnost. Každé slovo jej ukazuje jako božského Prostředníka. V prvním slově vyjadřuje všeobecnou prosbu za hříšníky; v druhém vystupuje již předem jeho úřad soudce na konci světa, kdy oddělí dobré od zlých. Ve třetím slově označuje se jako prostředník, v němž určuje

duchovní Matku pro vykoupené lidstvo. Nyní, ve čtvrtém slově, jedná jako prostředník hříchy obtíženého lidstva. Bůh a on stojí v okemžiku proti sobě. Starý zákon prorokoval o tom, který visí na dřevě, že je proklet. On toto prokletí odnímá, když je bere na sebe a ve svém zmrtychvstání nad ním triumfuje. Jeden z prvních největších darů, které Bůh pro člověka stvořil, je světlo. Ježíš sám řekl, že Bůh je nechá zářit na spravedlivé i nespravedlivé. Ale jako Prostředník a zplnomocněnec pro nevědomá, zatemněná a hříchy obtížená lidská srdce, odřiká se dokonce tohoto prvního daru světla.

Dějiny o styku Boho s lidmi začínají zprávou o stvoření světla. Tyto dějiny se ukončí všeobecným soudem v poslední den, kdy slunce se zatmí, měsíc a hvězdy přestanou vydávat svou zář, kdy se veškerá krása oblohy zohalí v temnotu. V tomto památném poledni stál Kristus mezi stvořeným světlem a nejvyšší temnotou, do níž jsou odsouzeni zlí. Všechna napětí uvnitř dějin prožil nyní ve svém vlastním nitru: Světlo přešlo v temnotu, sama temnota se uzavřela před světlem. Jako umírající lidé vidí mnohdy celý svůj život v jednom bodě, tak vidí on na Golgotě tyto celé dějiny nyní shrnuty ve své Osobě, když temnota hříchů slovila svůj krátký triumf. Ve Starém zákoně kladli kněží své ruce na kozla, obtíženého hříchy, a vyhnali jej pak do pouště. Tento předobraz se nyní splnil v Ježíši, když sestoupil až k branám pekla. Satan trhá jakýkoliv svazek, který spojuje člověka s Bohem; zřizuje zábrany přes všechny cesty, které vedou k Bohu; ucpává všechny spoje milosti, které dávají novou sílu člověku na cestě k Bohu. Spasiteli se mohlo zdát, jako by se nyní jeho lidský život odtrhl od jeho božského života. Nesmírné tělesné utrpení ukřižování není ničím proti duševně-duchovnímu trýznění, které na sebe bere. Děti mohou připravovat kříže, ale jen hřích může duši strhnout do nejhlubší temnoty. Hlasité zvolání Ježíšovo v jeho opuštěnosti je způsobeno tím, že zaujímá polohu hříšníka, ale jeho nebe se dotýkající otázka nemá nic společného se zoufalstvím. Duše v zoufalství nikdy nekřičí k Bohu. Jako umírající necítí nejhorší křeče hladu, když je plně vyčerpán, nýbrž i ten, který posledními silami ještě zápasí se životem, tak necítí opuštěnost jen bezbožný a hříšný, nýbrž i nejsvětější ze všech, Pán na kříži. Nejhorší duševní úzkost na světě a příčina všech duševních zmatků a bloudění má svůj původ v tom, že duch, duše a srdce žijí bez Boha. V takovéto prázdnotě by nemohl nikdo najít jakoukoli útěchu, kdyby Ježíš neprožil vše toto jako svou vlastní prázdnotu. V důsledku této skutečnosti by nemohl nikdy žádný ateista říci ve své opuštěnosti, že neví, co to znamená být bez Boha. Tuto prázdnotu člověka jako důsledek hříchu vyjádřil Ježíš, ačkoliv ji pocítoval jako svou vlastní, silným hlasem, ne aby tím dal najevo zoufalství, nýbrž naději, že opět zazáří slunce a zaplaší tmu.

Náš Pán v prvních slovech s kříže mluvil k jiným, v posledních se zdá, že mluví sám o sobě. Ale není to tak jednoduché. Je samozřejmé, že velkou ztrátou krve během utrpení, nepřírozenou polohou jeho těla s rozpjatými rukama a klouby nahou, přibítlými rukama a nohama, rozdrásanými svoly, ronami vystovenými žáru, bolestmi hlavy od trnové koruny, oteklými tepnami a stále stoupající horečkou, se dostavila žízeň. Je však zajímavé, že o tom mluví. On, který vykázal hvězdám jejich dráhy ve vesmíru, On, který určil hranice mořím, On, který nechal úderem Mojžíšovy hole vyprýštit vodu ze skály, On, který stvařil všechna jezera a prameny, On, který řekl Samaritánce: „Kdo se však napije vody, kterau mu dám já, nebude žíznit navěky“, On nyní pramlouvá hlositě nejkrotši ze sedmi slov na kříži: „Žízním“. (Jn 19,28)

Při křížování odmítá podávaný mu nópaj, nyní chtivě žádá pít. Je velký rozdíl mezi oběma nápoji. První bylo víno s myrhau, které mělo otupit bolesti; to odmítl, aby se jeho citlivost neumenšila. Nyní podávaný nápoj byl ocet nebo kyselé, špotné víno vojáků. „Stála tam nádoba plná octa. Nasadili tedy na yzop houbu naplněnou octem a podali mu ji k ústům. Když Ježíš přijal ocet...“ (Jan 19,29–30)

On, který kdysi v Káně proměnil vodu ve víno, mohl, aby utišil svou vlastní žízeň, použít téhož prostředku. Neučil to, neboť pro sebe neučinil nikdy žádný zázrak. Ale proč prosil o nápoj? Ne pouze proto, že měl žízeň, a to nevysovnou. On prosil a nápoj především proto, aby se naplnila prorocství: „Potom, když Ježíš viděl, že už je všechna dokanáno, řekl ještě: Žízním. Tak se mělo splnit Písmo.“ (Jan 19,28) Vše, co bylo o něm předpověděno ve Starém zákoně, muselo být vyplněno do posledního písmene. David mluvil ve svém žolmu a žízni Ježíšově: „Jako střep vychla má síla, jazyk mi přisedl k patru. Vrháš mě do prachu smrti!“ (Ž 21,16) „Známi jsou ti nepřátelé moji. Utrhají mi, ož puká srdce, nemocen jsem ... Čekám, kdo se ustrne nade mnou, však marně; kdo by potěšili, nenolézám. Do jídla mi dali žluč, když jsem žíznil, dali mi ocet.“ (Ž 68,21) Vojáci mu tedy podali ocet. Je výslavně poznamenáno, že měli při tom uštěpačné poznámky. Tak se vyplnilo Písmo. Podali mu ocet v houbě, která byla nobadnuta na yzopavém prutu. Yzop je rostlina s asi padesáticentimetrovým stonkem. Yzopové stonky se používaly ke kropení krví velikonočního beránka; v krvi ponořenými stonky yzopu byly také potřeny trámy a veřeje dveří Židů v Egyptě, aby je přešel anděl, pobíjející vše prvorozené. Yzopové stonky byly ponořovány do krve holoubat při očišťování od malomočenství. David prasil po spáchání hříchu Pána a pokropení yzapem, aby byl očišťen. Co u lidí v životě zaujímá poslední místo, u našeho Pána je vědomě na místě prvním; neboť an přišel, aby trpěl a zemřel. Ale vydal svůj šat teprve tehdy, když vyplnil všechny v Písmě sv. zaznamenané jednotlivosti, aby lidé mohli podle toho poznat, že to byl on,

kteřý zemřel na kříži, Kristus, Pomazaný, Syn Boží. Dokázal z Písem, že on, slíbený Mesiáš, nemusel podstoupit smrt jako nevyhnutelný osud, nýbrž že to byl pro něho dokonale svobodný čin. Jeho smrt nemělo přivodit vyčerpání; úplné vyčerpání nemluví o vlastní žizni. Předpovědi o něm, o velekněžích a nápoji, jej přiměly k tomuto zvolání: „Žizním“. Židovští rabíni skutečně již na něj vztahovali tyto předpovědi. Misdrach píše: „Pojď a svaž na svém utrpení a mukách svá ústa kyselým vínem.“ To je řečeno o Mesiáši, o jeho utrpení a mukách, tak jak je to psáno u proroka Izaiáše: „On byl zraněn pro naše zločiny, byl zabit pro naše hříchy.“ Když vojáci podali našemu Pánu za posměšků ocet na konci yzopového prutu, měli jistě v úmyslu zesměšnit Židům posvátný ritus. Krev velikonočního beránka byla kropena pamocí yzopových proutků, aby se naznačilo očišťování. Tento obraz našel právě v tomto okamžiku naplnění, když yzopové proutí přišlo do styku s Ježíšovou krví. Sv. Pavel prodlévá u této myšlenky, když píše: „... a vešel jednou pravždy do svatyně, ne s krví kozlů a telot, ale se svou vlastní krví, a získal nám vykoupení pro věčné časy. Když už samo pokropení krví kozlů, býků a popel z jalovice posvěcuje ty, kdo jsou nečistí, čím spíše krev Krista, který skrze věčného Ducha sám sebe přinesl Bohu jako oběť bez poskvrny, očistí nám svědomí od mrtvých skutků, abychom mohli sloužit Bohu živému.“ (Žid 9,12–14) Židovští rabíni a učitelé zákona, shromáždění kolem křížů, znali podrobně starozákonní prorockví. Byl jim zde podáván nový důkaz, že Ježíš je trpící Mesiáš. Bylo to čtvrté slovo Spositelovo, které svědčilo a jeho duševním utrpením, jakož i páté slovo o jeho tělesném utrpení. Žízeň je obraz pro neuspokojení od hříchu. Smyslná patěšení o pažitky, které si člověk působí na úkor duchovních radostí, se podobají pití slané vady. V pekle zahrabaný bohatý hodavník trpěl velkou žizní a prosil otce Abraháma, aby mu poslal Lazara, který by mu omočil jeho jazyk kapkou vady. Dokonalost smíru za hříšníky vyžadovala, aby Vykupitel nyní také protřpěl ještě muka žizně zavržených dříve, než jsou zavrženi. Ale i pra zachráněné trpěl žizní, stravovala jej žhavá touha po duších. Jsou lidé chtiví peněz, jiní touží po moci a slávě; on znal jen jednu touhu: záchranu duší! „Dej mi pít!“ znamená talik, jako: „Dej mi své srdce!“ Tragédie božské lásky k lidem je v tom, že tito mu podávají v jeho žizni žluč a acet.

Šesté slovo

Je věčný úradek Boží stvořit lidi podle obrazu svého věčného Syna. Když tuto Boží padabnost dokonale pravedl v Adamovi, dal jej da překrásné zohrady, tak krásné, že ji může stvořit jen věčná krása. Po nezbadatelných cestách přinesl Lucifer vzpauru na zem, a obraz Baží v člověku byl znetvořen k nepoznání. Nebeský Otec ve svém milosrdenství chtěl člověka znovuabnovit v jeho původní krásě: podlý

člověk měl mít možnost poznat božsky krásný obraz, k jehož napodobení byl povolán. Bůh poslal svého jednorozenného Syna na zem ne tak proto, aby odpustil hříchy, nýbrž aby získal zadostiučinění Boží spovedlností utrpením. Trojím způsobem byl zapříčiněn pád člověka. Ve vznešeném Božím plánu spásy jsou také tři věci: no místě neposlušného Adama nastoupil poslušný nový Adam, Ježíš Kristus. Na místo pyšné Evy nastoupila pokorná nová Eva, Panna Maria. No místo stromu v zahradě Eden nastoupil kříž. S ohledem na Boží plán, když Ježíš okusil ocet, bylo všechna prorocství vyplněna. Nyní vyslovuje Ježíš ještě jedno slovo – v originálu opravdu jen jedno slovo: „**Dokonáno jest!**“ (Jon 19,30) Tím neděkuje snad za to, že nyní je již jeho utrpení skončeno, ačkoliv v tomto okamžiku dosáhlo pokoření Syna člověka svého vrcholu. Spíše tím vyjadřuje, že ve svém životě, od narození až po smrt, uskutečnil vše věrně, kvůli čemu jej poslal Otec nebeský na zem. Bůh používá tohoto slova v dějinách spásy třikrát: poprvé v Genezi po dokončení díla stvoření, patřetí v Apokalypse po zničení celého stvoření a jeho proměně v nové nebe a novou zem. Mezi těmito dvěma, mezi začátkem a koncem, je jako spojovací článek šesté slovo Ježíšovo na kříži. Ve stavu svého nehlubšího ponížení viděl Pán vyplněno poslední ze všech prorocství, všechny předobrazy o vše, co bylo nutné uskutečnit k vykoupení lidského pakolení; nyní volá v radostném výkřiku: „Dokonáno jest!“

Nyní mohl Duch svatý zočit díla posvěcení; neboť dílo vykoupení bylo dokonáno. Když Bůh stvořil nebe o zem a všechnu její výzdobu, odpočinul sedmého dne od díla, které dokonat. Jako Vykupitel kázal, jako král vládl, jako kněz člověka posvětil. Nikdy už nenastoupí druhý Vykupitel. Nikdy už nebude jiná cesta ke spáse lidstva. Nebude už dáno žádné jiné jméno pod nebem, v němž by lidé našli záchranu. Člověk je vykopen, kupní cena zaplacená. Nový David povstal a zničil Goliáše zlo, ne pěti kaménky, nýbrž pěti ranami – velkými jizvami na ruku, nohou i v boku. A bitva nebyla vybojována zbraněmi, které se v poledním slunci lesknou, nýbrž se zcela zničeným a rozedraným tělem, jehož kosti každý mohl spočítat. Boží umělec napasled mohl vložit svou ruku na mistrovské dílo, o s radostí siláka oznamuje nyní triumf: „Dokonáno jest!“ Není žádný obroz, počínaje hrdličkou v chrámu, který by v něm nenalezl své vyplnění. Kristus, jedno s věčným Otcem v díle stvoření, dokonat vykoupění. Není žádný dějinný ukazatel, počínaje Abrahámem, který chtěl obětovat svého jediného syna Bohu, až k Jonášovi, který byl tři dny v břiše velryby, jenž by se v něm nevyplnil. Prorocství Zachariášovo, že bude pln pokory, bude sedět na oslu, slavně vjede do Jeruzaléma; prorocství Davida, že bude od svého spolustolovníka zrazen; prorocství Zachariášovo, že bude prodán za třicet stříbrných, které budou potom použity ke koupi „pole krve“; prorocství Izaiáš, že s ním bude barborsky zacházeno, že bude bičován, veden na smrt; a jiná prorocství Izaiášova, že bude ukřižován

mezi dvěma lotry a bude prosit za své nepřátele; prorocství Davidovo, že bude napájen octem a jeho šaty budou rozděleny; prorocství, že bude prorokem stejně jako Mojžiš, kněz jako Melchisedech, beránek, který je veden na porážku, kozel hříchu, který je vyhnán z města; že bude moudřejší než Šalamoun, královštější než David a že to bude ten, kterého viděli Abrahám a Mojžiš v prorockém vidění. Toto všechna podivná znamení Písma jsou nyní v něm vyplněna. Všechny nespočetné krvavé oběti – proudy krve – měly jen jediný úkol – aby ukazovaly, jak zcela nedostatečné předobrazy to byly vzhledem k jeho krvavé oběti. Nyní se v něm naplnilo všechno toto prolévání krve, jakož i každá izraelská obětní služba. Všechna tato znamení jsou v něm – v Synu Božím – který se stal člověkem, který nyní visí jako umírající na kříži, vysvětlena a naplněna. A nyní toto vše vidí a vysvětluje: „Dokonáno jest!“ Ježíš to nevysvětloval podle dojímavého horského kázání, že jeho dílo je dokonáno, neboť nepřišel, aby učil, nýbrž – jak sám řekl – aby svůj život dal jako výkupné za mnohé. Na své cestě do Jeruzaléma vykládal apoštolům, že bude vydán pohanům, posmíván a poplíván, že bude bičován a veden na smrt. Když Petr sáhl v zahradě Getsemanské pa meči, napomenul jej a otázal se jej, zda nemá pít z kalicha, který mu podává jeho Otec. Ve věku dvanácti let – a to je první jeho slovo napsané v evangeliu – vysvětluje, že musí dbát na to, co mu jeho Otec uložil. Nyní toto dílo, uložené mu Otcem, dokonat. Otec poslal svého Syna v podobě hříšného člověka na zem, a spolupůsobením věčného božského Ducha byl počat v lůně panenské Marie. Ta vše se stalo proto, aby mohl trpět na kříži. Tato opět náprava bylo dílo celé Nejsvětější Trojice. Co bylo dokonáno, bylo vykoupení; ta později sám Petr, když po seslání Ducha svatého pochopí význam kříže, vyjádří: „Víte přece, že jste ze svého bezcenného způsobu života, jak jste ho zdědili po předcích, byli vykoupeni ne snad nějakými věcmi pomíjejícími, stříbrem nebo zlotem, nýbrž drahou krví Krista, bezúhonného a nepaskvrněného beránka.“ (1 Petr 1, 18–19)

Sedmé slovo

Krestům, které byly uloženy člověku za první hřích, patří tělesná smrt. Po svém vyhnání z ráje našel Adam jednoho dne nojednou mrtvé tělo svého syna Abela. Promlouval k němu, ale Abel zůstal němý. Pozdvihl jeho hlavu, ale ta klesla tupě zpět; jeho oči byly chladné a ztrnulé. Tu si vzpomněl Adam, že smrt má být trest za hřích. Prožil první případ smrti na zemi. Nyní se připravaval nový Abel, Ježíš Kristus, zabítý od pokolení Kainova, vrátit se domů. Jeho šesté slovo platilo zemi, jeho sedmé Bohu. Při šestém slově se loučil s časem, v sedmém začíná jeho oslavení. Marnotratný syn se chystá k návratu domů. 33 let je tomu, co opustil svůj atcovský dům a přišel

do cizího kraje této země. Tom začal s tím, že promarněval své boho-lidské bytí: božské bohatství své moci a moudrosti. V jeho poslední hodině bylo dokonce ještě i jeho lidské bytí, jeho tělo a krev, promarněno skrze hříchy. Nyní už neměl nic, z čeho by se mohl živit, než lusky a hanlivým posměchem jako ocet kyselým, lidskou nevděčností. Tu se obrací sám k sobě o hotoví se k návratu do svého otcovského domu, a přitom vychází z jeho boholidských rtů dokonolá modlitba: „**Otče, do tvých rukou poroučím svého ducha.**“ (Luk 23,46)

Tato slova nepronесl Pán ve vyčerpaném šepotu, jako to podobně činí člověk v posledním tažení. Kdysi o tom mluvil, že nikdo mu nemůže život vzít, že on sám jej vydává. Smrt mu proto nemohla vložit svou ruku na prsa a nemohla mu rozkázat zemřít. Vyšel, aby se se smrtí setkal. Aby ukázal, že jeho smrt nebyla důsledkem vyčerpání, nýbrž svobodný akt jeho vůle. Evangelium nám vypráví: „Ježíš však znovu mocným hlasem vykřikl...“ (Mt 27,50) Toto je jediný případ v dějinách. Umírající Bohočlověk je živý Bůh. Slova no rozloučenou s tímto světem předem ohlásil žalmista David: „V ruce tvé poroučím ducha svého, ty mne zachrániš, Pane, Bože věrný.“ (Ž 30,6)

Ježíš tím nikterak nenaznačoval nátek nad svojí smrtí; naopak, oznámil hlasitě blížící se božský život. Nepovažoval odchod k Bohu za útočiště, poněvadž nyní musel zemřít, ale jeho smrt bylo službou lidem a vyplněním vůle Otcovy. Člověk, který pokládá umírání za nejhroznější krizi svého života, může se sotva vmyslet do radosti, která se zachvívá v těchto slovech umírajícího Spasitele. Člověk se domnívá, že jeho umírání rozhoduje nad jeho budoucností; ve skutečnosti však určuje budoucnost jeho život. Jistá rozhodnutí, která udělal, příležitosti, které se mu nabízely, milosti, které použil, promarnil nebo odmítl, rozhodují o jeho budoucnosti. Nebezpečí na životní cestě jsou větší než při umírání. Tak to bylo i zde: Ježíšova životní cesta, především jeho cíl, byl výkupným pro lidi, mu působil radost z umírání i blažené očekávání jeho sjednocení s Otcem v nebi. Jako mnohé planety dokončují teprve po dlouhých prostoračasových cestách svou dráhu, jako by pozdravovaly toho, kdo jim dráhu vykázal, tak skončilo nyní Slovo, které se stala člověkem, své poslání na zemi, aby se vrátilo ke svému nebeskému Otci, který je poslal spasit lidi.

Zatímco Ježíš promluvil sedmé slovo, zaznívalo z protilehlých svahů od Jeruzaléma bekání tisíců beránek, jež byli zabíjeni na nádvoří chrámu, aby jejich krev byla abětována na altáři Bohu a jejich maso byla spotřebováno lidmi. Zda souhlasí učení, přednášené rabíny, že v tomto dni zabil Kain Abela, Bůh že uzavřel smlouvu s Abrahámem, Izák že byl veden jako oběť na horu, Ezou že prodal své prvorozenství Jakubovi, nevíme. Ale víme, že v tomto dni byl zabit Beránek Boží a že se vyplnily všechny předpovědi. Dílo vykopení bylo dokonáno. A nyní puklo srdce, které bylo plno lásky: Syn Boží „naklonil hlavu a vypustil duši“. (Jn 19,30)

Vydalo nakladatelství Sursum
v Tišnově před velikonočními 1992, jako
svou čtvrtou publikaci.

Grafická úprava a návrh obálky
Andrej Bielak

Nakladatel
Miroslav Klepáček

ISBN 80-901038-3-9

SURSUM 1992